

שהענף רחוק מאוד מהגוזע שלו... לא רק הזורע כרמו כלאים אלא גם המקיים כלאים שצמחו בכרמו מאיליהם, הרי הם נאסרים בהנהה, וטוענים שריפה... ואולם, אף אם איןנו עוקרים, איןם נאסרים אלא לאחר שהושיטו בגידולים חלק אחד ממאתיים, כאמור, שבעה שראם היו בהם תשעה ותשעה שיעורים כתוספת זו, ועכשו עם התוספת יש בהם מאתיים, ונמצאת התוספת אחד ממאתיים של הצמח כולו.

כלאי זרעים - איסור זריעת שני מיני זרעים זה ליד זה. אסור לזרוע שני סוגי תבואה, קטניות או ירקות זה ליד זה, ללא הרחקה המחייבת על פי ההלכה. איסור כלאי זרעים מן התורה איןו אלא בזרע מינים שונים כאחד "במפולת יד", כדי שלא יצמחו בערבוביה, אבל לזרע שני מינים זה לצד זה לא אסורה התורה, אלא שחכמים אסרו גם לזרעם סמכים משום מראית העין, שלא אמר הרואה שזרעים בערבוביה. לפיכך צריך שתהא הרחקה בין מין לשיעור שייראו המינים מובדים זה מזה. צמחים שנזרעו באיסור - אסור לטפל בהם. אין לעדרו בשטח זה, להשקיות אותו או לעשות בו עבודות אחרות כמקובל בשדה ובגינה. אם זרעו כלאים, בשוגג או במודע, חייבים לעקור אותם או לבנות בין שני המינים מחיצה בגובה עשרה טפחים. **עפ"י** שאסור לקיים כלאי זרעים, הצמחים שנגדלו באיסור, לא נאסרו ומותר לאוכלם.

5. רמב"ן ויקרא פרק יט פסוק יט
(יט) את חקוצי תשמרו - ואלו הן "bahmatz לא תריבע כלאים" וגוי, חקים אלו גוזרות מלך שאון טעם לדבר, לשון רשי". ולא הזכיר רבותינו שיחיה הטעם נעלה ושיהיו יצר הרע ואומות העולם משיבים עליהם אלא בלבייש שעתני, לא בכלאי הבהמה. **ואין הכוונה** בהם שתהייה גזרת מלך מלכי המלכים בשום מקום אלא טעם, כי כל אמרת אלה צרופה (משליל ה), רק החקים הם גזרת המלך אשר יחוק במלכותו בלי שיגלה תועלתם לעם, ואין העם נהנים בהם אבל מהרהורין אחריהם לבם ומקבלים אותם ליראת המלכות, וכן חוקי הקב"ה הם הסודות אשר לו בתורה שאין העם במחשבתם נהנים בהם כמשפטים, אבל כולם בטעם נכון ותועלת שלימה.

והטums בכלאים, כי השם ברא המינים בעולם בכל בעלי הנפשות בצמחים ובבעלי נפש התנועה, ונתן בהם כח התולדה שיתקימו המינים בהם לעד כל זמן שירצה הוא יתברך בקיים העולם, וזכה בכח שיזכיאו למיניהם ולא ישתנו לעד לעולם, שנאמר בقولם "למיינהו" (בראשית א), והוא סיבת המשכב שנריבע בהמות זו עם זו לקיום המינים כאשר יבואו האנשים על הנשים לפריה ורבייה, והמרכיב שני מינים, משנה ומחייב במעשה בראשית, Caino יחשוב שלא השלים הקב"ה בעולמו כל היצור ויחփוץ הוא לעוזר בבריאתו של עולם להוסיף בו בריות, והמינים בבעלי שיוולדו يولידו מין משאינו מינו, וגם הקרוביים בטבע שיולדו מהם כגון הפרדים, יכרת זרעם כי הם לא يولדו. והנה מצד שני הדברים האלה, פועלת ההרכבה במינים דבר נמאס ובטל. וגם הצמחים אשר יתרכבו מין בשאינו מינו אין פרים צומח אחרי כן, וכיון באיסורם שני טעמים הנזקרים, וזה טעם "שדק לא תזרע כלאים" שהוא בהרכבה על דעת רבותינו (קידושון לט). ואסר אף מצד שני הדברים האלה, פועלת ההרכבה במינים דבר נזקניים. ואיסור לחושש בשור ובחמור, מפני שדריך כל עובד אدمתו להביא צמדיו ברפת אחת ויבאו לידי הרכבה.

1. **דברים פרק כב**
 (ט) לא תזרע כרמך כלאים פון תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבאותה הקרים: ס
 (ו) לא תחלש בשור ובחמור ייחדו: ס
 (ז) לא תלבש שעטנו צמר ופשתים ייחדו: ס
 (ח) גדים תעשה לך על ארבע פניפות כסוטך אשר תכסה בה: ס

2. רשי"י דברים פרק כב
(ט) כלאים - חטה ושורה וחרצן במפולת יד: פון תקדש כתרגומו "תסתאב". כל דבר הנתעב על האדם, בין לשבח כגון הקדש, בין לנגאי כגון איסור, נופל בו לשון קדש, כמו "אל תגש بي כי קדשיך": **המלאה** - זה מיולי ותוספת שהזרע מוסיף: (ו) לא תחרוש בשור ובחמור - הוא הדין לכל שני מינים שבולים, והוא הדין להנחיים יחד קשוריים זוגים בהולכת שום משה: (ז) שעטנו - לשון עירוב. ורובינו פירשו שוע טווי ונוו: (ח) גדים תעשה לך - אף מן הכלאים, לכך סמכון הכתוב:

3. ויקרא פרק יט פסוק יט
את חקתי תשמרו בהמתך לא תריבע כלאים שדק לא תזרע כלאים ובענ"ד כלאים שעטנו לא יעללה עליך: פ

4. מושגים תלמודיים כלאים
כלאי בגדים - איסור לבישה או הטעשות באrieg שנעשה מחוטי צמר ופשתן יחד... ואף לא להעלותו על הגוף דרכ כיסוי ועטיפה. גם אם חוטי הצמר והפשתן לא נארכו יחדיו, אלא חוברו על ידי תפירה, קשירה, דיבוק וכדומה, הרי הם כלאים. הימצאותו של חוט פשתן אחד בבד צמר אחד בבד פשתן אוסרת בגדים אלו באיסור כלאי בגדים ואיסור ללבושים או להטעשות בהם. כמו כן, נאסר אפילו לשבת או לשכ卜 על כסאות מצדדים, ספות, כורסאות וכדומה שמצוים בהם חוטי צמר וחוטי פשתן יחד.

כלאי בהמה - איסור הרבעת שני מיני בעלי חיים, ואיסור עשיית מלאכה בשני מיני בעלי חיים יחד. **"bahmatz לא תריבע כלאים"** - זהה אזהרה על "כלאי בהמה", שלא לזוג שני מינים שונים של בעלי חיים, כגון סוס וchromor וכיווץ בהם. "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו" - זהה אזהרה על "כלאי בהמה", שלא לשבות מלאכה בשני מיני בהמות אחד. ומה שכתוב "לא תחרוש" לאו דווקא הוא, אלא הוא הדין לכל מלאכה, כגון משיכת עגלת עגלת או משא וכדומה. וכן מה שכתוב "בשור ובחמור" לאו דווקא הוא, אלא הוא הדין לכל שני מיני בעלי חיים, אלא שדייר הכתוב בהווה - במרקחה המצוי והרגיל... ולודות שנולדו מכלאים מותר לגדים ולהשתמש בהם למלאה.

כלאי הכרם - איסור זריעת שני מיני זרעים ליד גנים לא הרחקה המחייבת על פי ההלכה. הזרעים והגנים שגדלו באיסור כלאי הכרם, אסורים באכילה ואף בהנהה, שנאמר: "לא תזרע כרמך כלאים, פון תקדש המלאה, הזרע אשר תזרע ותבאותה הכרם" - כאמור, שאם תזרע כרמך כלאים, יאסר היבול ("המלאה") בהנהה כהקדש, "הזרע אשר תזרע ותבאותה הכרם" - כאמור: הוא מה שיצמח מן הזרע והן פירות הכרם. כאמור: דרישו: "פון תקדש" - פון תוקד אש, כאמור, וחכם דריש: שכלאי הכרם דינים בשריפה, ומכאן שהם אסורים שכלאי הכרם דינים בשריפה, ומכאן שהם אסורים בהנהה. כדי למנוע היוצרות כלאים כאלה, יש להרחק את הזרעים מהגן הבודד מפרק של שעה טפחים לפחות, ובלבב שלא יזרע מתחת ענף הגפן גם במקרה

המוסר הפנימי האנושי, שצורך האדם להבשיר עצמו שיהיו הנויות הטבעות הטובות שלו, המזיכרות אותו את הטוב ואת היושר, את נועם ד' ואהבתו, יראתו וגדלו, בתוכנה טבנית, אם לא יתאמץ האדם ע"י שמכניס בלבו המון הבלתי להשכיחם ממנה, שייהיו התכוונות הטובות הללו נשמעות יפה בנפשו. והנה זאת היא תכילת המעלה, שלא יקלקל האדם את תכונותיו הטובות הטבעיות וממילא יعلا מעלה מעלה.

9. ריבינו בחוי ויקרא פרק יט פסוק יט
(יט) וע"ד המדרש (תנומא שלח ט): "שׂדך לא תזרע כלאים", זה שאמר הכתוב: (ישעה מב, כ) "ה' חפץ למען צדקו גדייל תורה ויאדרו", נתן הקב"ה תורה לישראל כדי להניחם חי עולם הבא, ולא הניח דבר שלא נתן בו מצוה לישראל, בא לחרוש: "לא תחרוש בשור וחמור יחו", בא לזרע: "שׂדך לא תזרע כלאים", בא לחקור: "וילקט קציך לא תלקט", בא ללבוש: "לא תלבש שעטנו", "ובגדי כלאים שעטנו לא יعلا עלייך".

10. אבן עזרא דברים פרק כב
(י) לא תחרוש בשור ובחמור - ... והשם חמל על כל מעשיו, כי אין כח החמור ככח השור.

11. הרוב אברהם אלימלך בידרמן שליט'
 בפרשנן "לא תחרוש בשור ובחמור יחו", וביארו בעלי התוס' בידעת זקנים', כיطبع השור שהוא גרה ולועס את מאכלו זמן רב יותר מהחמור שאינו מעלה גרה, וכאשר יחרשו שניהם יחו ויהיו סמכים זה זהה, ישמע החמור שהשור עדין לועס מאכל בפיו, ויחשוב שהבעלים נתן לשור יותר בתבן ממנו ויבוא לידי צער ומכאוב, על כן אסרה תורה "לא תחרוש בשור ובחמור יחו". עתה בין והتبונן, אם בחמור הקפיד הכתוב שלא לצערו, עד כמה יש לנו להיזהר שלא לצער אדם מישראל. זאת ועוד, שהרי באמות לא קיבל השור יותר מהחמור אפילו גורגר אחד, אלא שכך נדמה לו לחמור, ובונה תלי תליים של קנהה וצער אגב דמיונתו, ומכל מקום חס עליו הכתוב, ומכאן נלמד עד כמה עליינו להיזהר שלא יצא מכשול מתחת ידיו ויגרם עוגמת נפש, ואף במקומות שאין הצדוק עם זה המctrער.

12. מאור ושם דברים פרשת כי תצא
לא תחרש בשור ובחמור יחו - העניין הוא בדרך רמז, שיש בני אדם שעובדים השם יתברך בתורה ותפילה, אבל אין רוצחים לשבור הגופניות שלו לעבודת השם יתברך - זה דרך לא טוב, רק שצרכיך האדם לשבר הגופניות וחומריות שלו לעבודת השם יתברך. וזה ידוע, שישורי הוא מודרגה גבוהה שהוא מלשון ראייה (כמו "אשׁוּרָנוּ ולא קְרֹבָּנוּ"), בעולמות העליונים ובאורות العليונים, וצדיקים נקראים "שור", כמו שמצוינו ביסוף הצדיק שנקרה "שור" (דברים לג יז), ויחמורו הוא לשון חומריות המרמז על הגונן. וזה פירוש: "לא תחרוש בשור ובחמור יחו", ופירוש שלא תעבוד עבודת השם יתברך בנשמה וחומריות ייחד, דהיינו מבלתי ישבר מתחילה עבויות חומריות שלו - זה אינו כלום, רק שצרכיך לשבר מתחילה כל החומריות שלו. או יאמר, כי ידוע שישוף הצדיק נקרא "שור", ויחמורו רמז על משיח בן דוד כאמור (זכריה ט ט): "עֲנֵי וּרְכֶב עַל חִמּוֹר". וזהו לא תחרוש", פירוש לשון שתיקה (כמו "וְאַתָּם פְּרִישָׁוּן"), שצרכיך שלא ישתק מלהתפלל ולעשות מעשים טובים, בשור רמז למשיח בן יוסף, ובחמור רמז למשיח בן דוד, וכאמר להתפלל שיבואו ב מהורה השינוי משיחון - משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, במהרה בימינו אמן.

ומחברינו מוסיף בטעם הכלאים, כי הוא שלא לערבב הכתוב המגדלים הצמחים להיות יונקים זה מזה, ממה שאמרו בבראשית ربה (י ז), אמר רבי סימון: אין לך כל שעב ושב מלמטה שאין לו מזל ברקיע, ומהכו אותו ואומר לו: גדל, הדא הוא דכתיב (איוב לח לא): "הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ?". והנה המרכיב כלאים או זורע בכדי שיינקו זה מזה מבטל חקות שמים, וכך אמר בהם: "את חקתי תשמרו", כי הם חקות שמים... והנה המערב כלאים מכחיש ומערב מעשה בראשית... וטעם כלאי הבגדים, להרחיק התערבות במיניהם, ואסר הרוגלים להעשות מהן בגדי.

6. הכתב והקבלה ויקרא פרק יט פסוק יט
(יט) כלאים - שרש המלה כלל, לפי שהמחבר שני דברים שלא יתכו לחיות מחוברים הרי הם על דרך משל כללאים בע"כ, וויא שעניינו מן "ויכלא הגוף", לשון מניעת ועירה, כי ערוב המין באינו מינו הוא מעוצר לו כמו עוצר האסור, בד"מ מין אחד מתבשل מהר ועומד לקצור וחברו עדין לא נתבשל, וממש"כ כלאים בע"ח שנמנעים מעשות פרי, ר"ל לא يولידו.

7. רשר הירש ויקרא פרק יט פסוק יט
(יט) כלאים - הוראת "כלא": למונע ולבכ, ומכאן: כלא - בית סוהר. בהשאלה לעולם האורגани, הרי "כלא" הוא תי או צומח המקיים את חוק "למיינהו", שהרי הוא מנע מהזהוזוג עם שאינו מינו, כביכול, "מונייע" ממנו את כוחות ההולדת. מעתה "כלאים" הם שתי בריות, שיש בינוין ניגוד טבעי, עד שהן "נוןנות" זו מזו מטבחן. אולם הריבוי הזוגי "יים" איננו מצין מספר שניים גרידא, אלא הוא מורה על שני בני זוג השיכרים זה זהה, לדוגמה: רגלים, ידים אינן שתי רגליים וידיים דרך כלל אלא זוג של רגליים וידיים, ולפיכך נראה לנו שגם הריבוי של "כלאים" מורה על חיבור ויזוג. עצם מלת "כלאים" מורה אפוא על זיוג בניgod לטבע, הם "כלאים" - מטבחם מנועים ומעוכבים זה מזה, ואילו האדם עשות "כלאים": זיוג אותם בניgod לטבעם. הפתיחה רמזות לחוקים שחקק במעשה בראשית שמיירתם תתקיים באיסורים אלה, ומכאן שאיסור "לא תרבי כלאים" נהג בכל עולם החyi, שהרי מאשר ההורא "למיינהו" (בראשית א, כא - כה) נאמר לכולם, והוא הטיל על התפתחותם האורגנית את ההגבלות של חוק המינים, ועתה גם שיריות לב האדם תירתע מלפרוץ גבולות אלה.

8. מרו הרוב קוק זצ"ל דרישות לשבת תשובה דרשה ט
 במשמעות האנושיים ובמנAGO של עולם מתחלקים הדברים לטבעיים ומלאכותיים. הטבע הוא משובח מאד במקומו הרاوي לו, וכשהמלאכותיות נכנסת למקום הטבע היא מקהלת אותו, על כן קובלם הרבה חכמים על חלאים ועל חלשות שנולדו בבני אדם מפאת התרחקותם מן הטבע. והנה ע"פ שהשיי' ברא את העולם לעשות, לשכלל ולתקון, מכל מקום צריך האדם בזיהירות יתרה לעין שرك ישככל את הטבע שהוא מתנת ד', ואז באמת אין יוצא גם בשכללו מן הטבע כי בשرون האדם וחריצותו גם זה מatat אלקים היא ודבר טבעי, אבל כשםhrs אל מקום שהטבע צריך לעשות את שלו ומקלקלו ע"י מה שעוצר בעדו, אז הוא גומל לפניו רעה. על כן הגבילה תורה את יכולת האדם בשינוי הדברים הטבעיים ואמרה "בהמתך לא תרבי כלאים, שדך לא תזרע כלאים", ובגדי כלאים שעטנו לא יعلا עלייך", "לא תזרע ברוך כלאים". כל זה להשריש לבב האדם החשוב להיזהר שלא להרս את הטבע במקומות שהוא צריך לעמוד בצבינו. והוא דבר גדול לעניין